Riksdagsdebatt om Mästermyr.

Vid behandlingen av statsrevisorernas berättelse i riksdagen uppehöllo de i båda kamrarna debatter om Mästermyr, vilka efter det nu föreliggande protokollet lämnhöllo följande:

I Första kammaren upptäddo

Herr Rooos: Herr talman! Bland de punkter i statsrevisorernas berättelse, som icke blivit särskilt uppmärksammade av statsutskottet, är den, som handlar om upprensning av kanalerna i Mästermyr. Jag skall tillåta mig att upplåsa de sista raderna av denna punkt, där det heter:

»Revisorerna funno vid sitt besök, det var nu i höstas, satt igenplantningen av avloppskanalerna i myren fortskridit i så avsevärd grad, att fara syntes föreligga för att hela företaget inom kort vid översvämning.

Omedelbara åtgärder för kanalernas upprensning torde därför vara ofrånkomliga. Av vad i ärendet förekommit synes emellertid tydligt framgå, att detta icke kan ske utan att staten träder emellan.

Med hänsyn till det läge, i vilket frågan sålunda kommit, anse sig revisorerna böra framhålla, att statens förlust därest företaget tillspillogives uppenbarligen skulle bliva betydande samt att en sådan utgång av företaget jämväl skulle innebära en icke obetydlig nationalekonomisk förlust. Vidare bör bemärkas, att kostnaden för rensningsarbetets utförande är tämligen ringa i jämförelse med de värden, som här äro i fara. Med hänsyn härvidlag till nu anförda omständigheter vilja revisorerna uttala, att det synes vara en angelägenhet av stor vikt, att utan onödigt dröjsmål sådana för de ifrågavarande arbetenas utförande nödiga åtgärder komma till stånd, som med hänsyn till statsnyttan må anses erforderliga.»

Kammarens ledamöter erinra sig måhända de starka uttalanden i enahanda riktning, som tidigare gjorts, såväl av statsrevisorerna som av vederbörliga institutioner och åtskilliga myndigheter. Dessa utlåtanden refererades, då frågan vid 1928 års riksdag genom motioner drogs inför riksdagen. Efter statsrevisorernas nu senast gjorda uttalanden hade man hoppats, att propositionen om statsanslag för upprensningen skulle avlåtas redan till denna riksdag. Så har dock icke skett. Anledningen därtill har varit, att ett i ärendet infordrat yttrande icke kunnat inkomma före propositionstidens utgång. Emellertid innebär uppgrundningen, såsom lantbruksstyrelsen framhåller, ett allvarligt äventyrande av den med utdikningsföretaget uppmådda torrläggningseffekten. Omedelbart vidtagande av åtgärder för kanalernas upprensning vore omedelbart statsmaktens mening i högsta grad av behovet påkallat. Uppskov med utförandet av rensningsarbetena kunde med visshet förväntas leda till att de tidigare torrlagda områdena åter försumpades och utgifterna för staten att återfå till företaget utlånade medel minskades. Det är alltså icke blott att låneintresse utan jämväl att riksintresse, att dikningsföretaget utan dröjsmål vidtar i gång, och jag tillåter mig därför att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som enligt vad jag har mig bekant, är livligt intresserad för frågans snara lösning, rikta en vädjan att utverka proposition redan till innevarande riksdag om statsanslag till upprensning av kanalerna i Mästermyr.

Häri instämde herrar Bodin, Wagnsson, Wijkström, Boberg och Erik Andersson.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag skall till en början be att få säga, att jag, som deltagit i statsrevisionen under föregående år, har anledning uttala min personliga tacksamhet för det sätt, varpå statsutskottet i stort sett behandlat revisorernas berättelse. Men det är ett par punkter, som jag skulle vilja erinra om, och som väl höra till den sortens ärenden, satt de ej varit av den vikt, att, oaktat förklaringarna, som avgivits, inte varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort äv förhållandena föranledas eller som inte varit av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande. Det är särskilt ett ärende, som behandlas under par. 17 på sid. 59 i statsrevisorernas berättelse, där statsrevisorerna påvisa, huru de många småkommuner, som finnas, särskilt i södra delarna av landet, tämligen genomgående äro belastade med avsevärt högre kommunalskatter än de större kommunerna. Om man därjämte är på det klara med, såsom jag är, på grund av erfarenhet från det län, jag representerar, att det inte bara är så, att kommunalskatten är högre i de små kommunerna, utan att det även är så, att de kommunala prestationerna i regel äro av sämre kvalitet i en liten kommun än i en större, så förefaller detta vara en fråga av mycket stor ekonomisk betydelse för vårt land. Jag skulle tro, att här föreligger bland annat därav att den inte blir lätt att i gång få till stånd en sammanslagning mellan kommuner, vilka hava helt olika ekonomiska resurser, och som kan helt visst också räkna med att mycket snart omtänkt från betalarnegrens sida på grund av den jämkning, som finnes för gammal indelning, och som råder i fråga om skattetrån av en primärkommuns uppgifter. Jag vill emellertid erinra om, att redan vid förra riksdag kommo vi att få tagen ställning till en fråga, som står i intimt samband med nämnda spörsmål, nämligen frågan om utflyttande av något mått att åstadkomma en mildrad skattesättning, varom motion väcktes av framskjutne ledamöter av riksdagen. Jag är säker om, att även i samband med den frågan har man anledning att lägga sig på förnuftets på, huruvida den avvarande kommunala tredelningen är tillfredsställande eller icke. För min del känner jag mig övertygad om att en radikalisering på detta område är av behovet mycket starkt påkallad.

Nu har statsutskottet av en eller annan anledning inte ansett sakens förhållanden vara tillräckligt belysta, och jag skall naturligtvis icke här framställa något särskilt yrkande. Jag vill emellertid till den kraft och verkan det kunna kan vidtaga erinra om följande, av detta spörsmål.

Det finns väldigt en annan punkt, som jag är lika noga förvånad över, att statsutskottet inte fäst någon uppmärksamhet vid, och det är par. 35, vars slutsats återfinnas på sidan 176 i berättelsen, där statsrevisorerna hava yttrat, att man genom en efter mitt mening lämplig anordning i fråga om telefonkostnaden i Stockholm skulle kunna spara in årskilliar över 100,000 kronor utan att, såvitt jag förstår, därigenom eftersätta telefonförvaltningens intresse.

Herr talman! Jag har naturligtvis inte yrkande, utan jag har endast velat erinra om att dessa båda punkter efter min mening icke varit förtjänta av riksdagens uppmärksamhet på annat sätt än som blivit fallet.

Herr Andersson, Karl: Herr talman! I anledning av vad herr Roos nyligen yttrade angående Mästermyr på Gotland ber jag att få säga några ord. Jag bemäktar själv större besten i egenskap av statsrevisor Mästermyr, och jag får säga, att det gjorde ett verkligt bedrövande intryck att se hur detta nydikningsföretag förfallit. Myren i fråga är mycket stor. Den innehåller en areal av 5,670 hektar. Därav äro omkring 2,000 hektar till största delen odlade och en del av nämnda areal utgör odlingsbar mark. Kanalerna ha nu igenslammats, och det synes vara omöjligt för delägarna att själva kunna bekosta upprensning av kanalerna. Såsom läget nu är, förefaller situationen ganska trostlös, och för min del ser jag inte någon annan utväg, än att staten måste på något sätt träda emellan.

Såsom herr Roos framhöll, har frågan tidigare i form av en motion framgått under riksdagens prövning. Lantbruksstyrelsen yttrade sig då över framställningen. Riksdagen beslöt också i anledning av motionen, att delägarna skulle erhålla ett lån på 68,200 kronor. Men delägarna i myren kunde inte taga emot detta lån, ty de äro så belastade av att amortera och förränta det ursprungliga stora dikningslånet. Länet utgjorde 1926 380,727 kronor. Det har väl nedsmorts något minskats, men utgör fortfarande en ganska betydande summa. Nu är att märka, att en del av delägarna hava avsagt sig lättnaden av företaget. Således vilar hela länet med ränta och amortering på de återstående delägarna. Jag anser nu, att det från statens synpunkt vore klokt, att något göres med det första, ty man kan befara, att staten eljest går miste om lånemedlen och amorteringar, som återfalla på somma län. I likhet med herr Roos ber jag att få hemställa till chefen för jordbruksdepartementet, att proposition om möjligt redan i år, oaktat den ordinarie propositionstiden utgått, kunde avlåtas i denna fråga för att bereda hjälp åt delägarna i företaget. Riksdagen har tidigare under de föregående åren i liknande fall lämnat ganska stora bidrag. Så har skett till en avdikningsföretag i Norrland, där odlingsföretaget slagit illa ut och där det inte gått lika dåligt för delägarna kommit i nödläge. Undertiden har givits även till andra företag.

Jag har, som sagt, herr talman, intet yrkande, men jag ber att få hemställa till herr statsrådet, att åtgärder här måtte vidtagas så snart som möjligt.

I detta anförande instämde herr Lindgren och herr Svensson, Martin.

Herr statsrådet Johansson: Herr talman! I anledning av vad som yttrats om det torrläggningsföretag, som avser Mästermyr på Gotland, ber jag att få säga, att jag väl känner till de svåra förhållandena, vari detta företag kommit, och att jag även haft under övervägande att redan i år framlägga förslag till avhjälpande av de värsta olägenheterna. I med. förtid — och det nämnde ju också herr Roos i sitt anförande — kom förslaget in till departementet mycket sent, och det måste ytterligare remitteras till statskontoret, vars utlåtande inkom så sent, att det inte var möjligt att före propositionstidens utgång i tröngseln med alla övriga viktiga och svåra ärenden få en proposition färdig även i detta ärende. Det var icke möjligt hinna granska de ekonomiska detaljerna. Jag beklagar, att det icke varit möjligt, som jag väl förstår, att det i vad på mig ankommer inte saknas intresse för ett avhjälpande av de svåra förhållanden, som råda där. Detta är ett av de många företag, som det kommit på min lott att ekonomiskt reda upp. Jag har redan i år till riksdagen överlämnat propositioner med förslag till sanering av skuldtyngda företag, som äro i behov av hjälp. Det återstår av dessa större företag Mästermyr, och det hade, mun jag gärna, varit min avsikt att också söka få fram en proposition om statshjälp till detta företag. Huruvida man så sent efter propositionstidens utgång skall återupptaga ärendet och avlåta proposition, tål ju att övervägas, särskilt i betraktande av de diskussioner, som senare ha förts om riksdagens belastning med arbetsuppgifter. Det finns också en annan synpunkt, som man i detta sammanhang måste taga på, och det är den ekonomiska sympunkten. Man måste överväga, huruvida man inte alltför hårt belastar avdikningsföretaget, om man i en proposition begär anslag till företaget, och det kan kanske inte heller vara lämpligt att avlåta ett extra anslag för ändamålet, eftersom medel för detta ändamål icke äro upptagna i statsverkspropositionen.

Som sagt, det hade varit min avsikt att tillsammans med propositionen i övrigt, mot omständigheter, över vilka jag inte kan råda, ha gjort, att detta inte blev möjligt inom den tagna propositionstiden.

Herr Rosén: Herr talman! Det är ju så, att statsutskottet icke i allmänhet upptager och för vidare sådana framställningar från statsrevisorerna, som modifiera dessa statsorgans, och som kanske helst icke äga så självmyndiga eller väl planerade, och till sådana förslag torde nu flera varande fråga om Mästermyr kunna räknas. Jag tror således, att det är lämpligt, att man i varje fall inte gör sig nöjer med beklaga med dessa frågor. Även jag har för några år sedan haft tillfälle att se Mästermyr, och jag blev inte alls överraskad av vad jag fick se. Studerar man handlingarna, finner man, att ärendet inte ligger så bra till. Lantbruksstyrelsen säger, att uppgrundningen, som till övervägande del vore att tillskriva försummelse i underhållet, innebure ett allvarligt äventyr, redan av den med utdikningsföretaget uppnådda torrläggningseffekten. Vidare uppmärksammar torrläggningsföretaget, att man vet, att staten hittills redlagt på sig att inte hela det stora företaget skall spolieras. För ett par år sedan hade jordbruksdirektören till behandling en motion i denna fråga. Utskottet ansåg sig då inte kunna gå längre än att förorda sin erbjudande till betänksamhet om ett lån av avdikningsföreningen på 68,200 kronor. Det har emellertid visat sig, att intressenterna, dels på grund därav att så många avsagt sig deltagandet av företaget, dels på grund av ekonomiska svårigheter, icke kommit med lämpliga framställningen av kanalerna, vilka allt mer och mer växa igen. Intressenterna ha alltså icke kunnat använda sig av den möjlighet, riksdagen har velat skänka dem. Till följd därav har lantbruksstyrelsen i Gotlands län ingått till k. mit med en framställning, att intressenterna skulle få utan återbetalningsskyldighet den summa, som det var fråga om. Jag vet, att då vid innevarande riksdag varit talan på att proposition skulle komma in i riksdagen, som skulle kunnat möjliggöra att detta ärende nu blev avgjort. Saken torde emellertid ligga så, att det allmänna avdikningsintresset under innevarande år är så bäst befaras — det har blivit så särskilt genom den kungl. propositionen angående Hornborgasjön — att k. mit icke anser sig kunna förorda medel av detta anslag. Jag är övertygad, att k. m.:t kommer redan nästa år att framlägga proposition. Jag kan ju ingenting lova, men jag tror jag, att det skall vara möjligt att då tillgodose det behov, som göres gällande från Mästermyr. Det är ju ett statsintresse, att kanalerna fortast möjligt bli upprensade.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Jag vill passa på tillfället för att understryka nödvändigheten av att här någonting göres, på det att icke det mycket arbete och de stora kostnader, som nedlagts på Mästermyr, skola spolieras. Vad skulle staten vinna med att ingenting göra? Ingenting! Här har, som herr Svedman relaterat, lagts ned ofantligt stora kostnader på vägar och diken. De äro nu hotade att till totalt spellerade och värdelösa, om inte ett ingripande från statens sida sker. Fyrtio procent av jordägarna hava, som herr Svedman relaterade, redan avsagt sig båtnaden och gemenskapen i detta. Man har där haft exekutiva auktioner, där kronan fått betala, emär inga anbud givits. Då förstår man, hur saken ligger till. En hel del bli ruinerade och staten gör själv förluster, om staten inte ingriper, men om staten ingrepe på lämpligt sätt, kunde det hela räddas, stora värden bevaras för såväl de enskilda som för staten.

Såsom herr Johansson i Uppmälby omnämnde begärdes för ett par år sedan, år 1927, ett anslag av 68,200 kronor utan återbetalningsskyldighet. Framställningen avstyrktes av jordbruksutskottet, där man pekade på konsekvenserna. Mina herrar! Jag vill säga, att jag är inte alls rädd för konsekvenserna i detta fall. Finns det verkligen på något annat ställe i vårt land en myr liknande denna och äro förhållandena beträffande densamma liknande de nu förevarande, så låt oss då för all del ingripa och rädda vad räddas kan därav. Här kan det räddas alltsammans. Jag är icke alls rädd för dessa konsekvenser. Jag hade anledning hoppas och tro, att det skulle framlagts en proposition i detta ärende i år. En sådan skulle jag ha velat mot stor glädje, och jag skulle ha velat tillstyrka långt gående förslag.

Jag har givetvis, såsom de andra talarna, intet yrkande, men jag uttalar den förhoppningen, att detta ärende icke må glömmas bort. Här är något att göra. Här har staten att träda emellan och rädda en hjälpande hand, på det att värden, som redan finnas, nå kunna behållas och ökas.

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Jag kunde ha nöjt mig med att instämma med den föregående talaren. Jag vill emellertid också framhålla, att, då endast 40 proc. av delägarna i marken kunna påföras kostnader för utdikning, så ha de icke kunnat betala dessa kostnader. Det finns vidare ingen beräkningsgrund. Man vet inte, hur man skall beräkna, då en stor del av båtsmansjorden är borta. Man vet inte, hur taxeringen skall ske. Saken är synnerligen behjärtansvärd, och en proposition skulle vara mycket välkommen. Jag ber att helt få instämma med föregående talare.

Statsrevisorerna besökte i höstas utdikningsföretaget och bava i sin berättelse, som jag nyss anförde, gjort ett uttalande. »Revisorerna funno vid sitt besök, berör det, satt igenslamningen av avloppskanalerna i myren fortskridit i så avsevärd grad, att fara syntes föreligga för att hela företaget inom kort vid översvämning. Omedelbara åtgärder för kanalernas upprensning torde därför vara ofrånkomliga. Av vad i ärendet förekommit synes emellertid tydligt framgå, att detta icke kan ske utan att staten träder emellan. Med hänsyn till det läge, i vilket frågan sålunda kommit, anse sig revisorerna böra framhålla, att statens förlust därest företaget tillspillogives uppenbarligen skulle bli betydande samt att en sådan utgång av företaget jämväl skulle innebära en icke obetydlig nationalekonomisk förlust. Vidare bör bemärkas, att kostnaden för rensningsarbetets utförande är tämligen ringa i förhållande med de värden, som här äro i fara. Med hänsyn huvudsakligen till nu anförda omständigheter vilja revisorerna uttala, att det synes vara en angelägenhet av stor vikt, att utan onödigt dröjsmål sådana för de ifrågavarande arbetenas utförande nödiga åtgärder komma till stånd, som med hänsyn till statsnyttan må anses erforderliga.»

Nu har jag mig bekant, herr talman, att jordbruksministern är intresserad av denna fråga och sett endast vissa omständigheter förhindrat att en framställning till årets riksdag gjorts i den riktning statsrevisorerna här anfört. Jag har emellertid med mitt tidigare votet bemärkta tillfälle att rikta den livliga förhoppningen, att denna framställning må så mycket säkrare komma till nästa år riksdag, så att det, som nu är gjort, icke måtte förfallet. Kostnaden skjuter upp ett anslag, avsett för ett jordbruksändamål, så givit en direkt och relativt så stor relief som detta anslag skulle komma att ge.

Jag har, herr talman, givetvis intet yrkande.

Herr Johansson i Uppmälby (jordbruksministern anför): Herr talman! De statsrevisorerna berörda Mästermyr, hade alla, även jag, den uppfattningen, att här måste från statens sida något göras, för